

Stručná historie hradu Skály.

Nacházíte se na hradě Skály, na kopci zvaném Štarkov, k. ú. Nový Jimramov. Z názvu kopce je často nesprávně odvozováno pojmenování pro samotný hrad, ačkoliv ten je v pramenech vždy zmiňován jako Skály. Název hradu je odvozen od bloků skal, které byly na třech stranách využity jako základ pro obvodové zdivo.

Hrad byl postaven Archlebem ze Stařechovic v 70. letech 14. stol. Stařechovičtí pocházeli z boční větve pánů z Kunštátu, proto s nimi měli stejný erb, jen v jeho středu měli velké S. Původně sídlili na malé tvrzi ve Stařechovicích na Hané, ale v šedesátých letech začal Archleb zakupovat vsi na Vysočině (Jimramov, Javorek, Unčín, Pavlovice ad.). Sám též několik osad založil, z nichž některé následně zase zanikly. Hrad Skály je v pramenech prvně zmiňován v roce 1384, kdy ho Archleb odkazuje svým synům Erhartovi a Janovi. O Janovi později již zprávy nemáme, takže se lze domnívat, že buď zemřel nebo nastoupil dráhu duchovního.

Nejvýznamnější postavou hradu se stal Erhart ze Skal, nejvyšší moravský sudí a věrný spolubojovník markraběte Jošta. Erhart byl třikrát ženat, poprvé s mnohem starší Markétou z Vildenberka, se kterou děti neměl, z druhého manželství s Kuňkou měl dceru Jitku, která se provdala za Hechta z Rosic a z třetího s Eliškou z Bludova měl dvě dcery, Žofii provdanou za Jana Tovačovského z Cimburka a Annu. Erhart zemřel v roce 1415 a poručníkem svých dvou nezletilých dcer ustanovil Erharta Pušku z Kunštátu. Ten však vdovu Elišku i s dětmi z hradu vyhnal a na hrad usadil svoji loupežnou družinu. Ta odtud vyjížděla k loupežným výpravám nejen po celé Moravě, ale i na Slovensko a do Rakous. Puška zemřel v roce 1419 a členové jeho tlupy se následně přihlásili k husitskému hnutí. S některými z nich se později setkáváme v Táboře jako s hejtmany, s jinými ještě v roce 1419 ve Velkém Meziříčí na šibenici.

Po dobu husitských válek o hradě nemáme žádných písemných zpráv. Z archeologického výzkumu však víme, že na hradě zřejmě zůstala jen nepočetná družina, která v podstatě upustila od obývání dolní části hradu a postupně ji proměnila ve smetiště. Zrušili starou kuchyni v dolní části hradu a postavili novou - srubovou, typickou pro husity, v horní části hradu. Na základě dendrochronologického datování trámů z této stavby víme, že k tomu došlo v roce 1425.

Další období nastalo po bitvě u Lipan, kdy na hrad přišla početná skupina tzv. sirotků, nejradikálnějšího husitského křídla, kteří znovu začali loupit v dalekém okolí. Mělo jich být až několik set. V této době byl hrad též opevněn dělovými baštami, obvodové zdivo nadstavěno a zesíleno a na valech se objevily typické husitské sruby. Jejich vůdcem byl husitský hejtman Jan z Brezan.

Poslední dva roky existence hradu (1439-1440) jsou písemně doloženy velmi dobře, zvláště jeho poslední dny. Po složitých jednáních v Polné byl hrad v létě roku 1440 od Jana z Brezan vykoupen. Z hradu sním však odešla jen část posádky a tak zřejmě ještě na podzim téhož roku byl hrad obležen a po dělostřelecké přípravě vzat útokem a po tuhém boji dobyt. Rozhodující bylo vyhození severozápadní části obvodového zdiva do povětří. Následně byl hrad zapálen a nejpozději následujícího roku pobořen.

V roce 1447 majetek konečně dostala zpět jeho dědička Žofie ze Skal a její manžel Jan Tovačovský z Cimburka, kteří ho následující rok prodali Vaňkovi, purkrabímu na Pernštejně. Jeho jediný syn Jan se stal knězem a tak v roce 1462 Vaněk a jeho manželka odkázali hrad Janovi z Pernštejna.

Mimo hradní jádro jsou viditelné dva příkopy a valy, z nichž vnější vychází ze dvou věží uchycených na sklaních výstupech. Nejzachovalejší částí hradu je zadní výpadová branka, jejíž vyzdění se dochovalo v celé výši skalní průrvy.

Systematický archeologický výzkum, který zde provádí od roku 1996 vedoucí archeologického ústavu Moravského zemského muzea v Brně PhDr. Ludvík Belcredi, zjistil ve vlastním jádru hradu jeho rozdělení na dvě skoro stejně velké části. V horní byly situovány tři kamenné stavby: zřejmě palác o třech podlažích, purkrabství a budova střežící vstup na hradby. Později ještě přibyla již zmíněná srubová kuchyně.